

Daniela Ortiz: «El meu discurs no hauria generat tanta violència en boca d'una persona blanca»

L'artista i activista pels drets humans ha marxat d'Espanya víctima d'una campanya d'assetjament i amenaces a través de les xarxes pel seu discurs anticolonial

L'artista Daniela Ortiz amb el seu fill, en una imatge d'arxiu | Cedida

Fa més d'un mes que l'artista i activista antiracista Daniela Ortiz (1985, Cusco) va haver de fugir d'Espanya per amenaces, encara que no va ser fins a finals de la setmana passada quan es va conèixer la notícia (<https://www.lavanguardia.com/cultura/20200802/482579201722/daniela-ortiz-macba-centro-nacional-de-arte-la-virreina.html>). La campanya contra ella va sorgir arran d'unes declaracions fetes a *Espejo Público* el 16 juny en què defensava que s'havia d'enderrocar l'estàtua de Colom a Barcelona pel seu "racisme". Unes paraules que li han acabat costant tota mena d'insults i amenaces, tant públiques com privades.

Ortiz, que portava vivint més de 10 anys a Barcelona, ara està vivint al Perú, la seva terra natal. Allà, s'ha instal·lat amb el seu fill de tres anys i tracta de continuar amb el seu treball artístic. En una conversa telefònica explica a **NacióDigital** com ha viscut aquesta fugida forçada i reflexiona sobre la imatge que ha construït Europa entorn de les persones racialitzades. També respon a aquells sectors de l'esquerra que l'han criticada dient que prové d'una família benestant.

- No és el primer cop que reps insults i atacs a través de les xarxes pels teus discursos

antiracistes, què ha passat aquest cop perquè hagi decidit marxar del país?

- Més enllà dels típics "sudaca de merda" o "puta de merda" -als que ja estic acostumada- el que em va alarmar va ser un correu electrònic que vaig rebre. El missatge insinuava que podien agredir-me físicament, deia que la meua cara "és molt reconeixible i que Barcelona és molt petita". Però el que més em va preocupar va ser quan em van passar un fil de Telegram d'un grup freqüentat per l'extrema dreta i en què parlaven de denunciar-me per terrorisme. A dins de la conversa hi apareixia informació sobre com tinc la meua documentació aquí, la qual no és pública i entenc que només pot ser obtinguda si tens accés a determinats registres.

- I és aquí quan et poses en mans de l'ONG irlandesa Front Line Defenders...

- Sí, perquè patia que poguessin engegar una campanya de criminalització contra mi. Un cop em poso en contacte amb l'ONG són ells qui m'acompanyen al llarg del procés.

- Així i tot, marxar no sembla una decisió fàcil....

- No, i més tenint en compte tot el tema del coronavirus. De fet, els nivells d'estrès en aquell moment van ser tals que no vaig tenir en compte que al Perú s'estava en ple pic de la pandèmia. Aquí la situació és molt més complicada, perquè l'economia no resistiria una quarantena com a Espanya, i per tant la gent ha de seguir sortint a treballar. Les primeres setmanes van ser horribles; la quarantena, les hores de viatge... i bé ara sobretot el que hi ha és tristesa per haver hagut de deixar el meu barri a Barcelona i ràbia. Feia més de 10 anys que estava allà. Però si vaig decidir marxar va ser per protegir el meu fill i per poder seguir amb la meua lluita sense sentir-me condicionada per les amenaces.

"En general, les persones migrants no interposem denúncies davant la policia perquè acabem pitjor del que estàvem"

- Vas arribar a denunciar les amenaces?

- Ho vaig valorar amb diferents advocats però al final vaig decidir que no. Apel·lar a la justícia suposava recórrer a les mateixes estructures que s'han fet servir durant segles per exercir violència contra la població del sud global. Són les mateixes lleis que fan legal la detenció i deportació de persones migrants. En general, les persones migrants no interposem denúncies davant la policia perquè acabem pitjor del que estàvem. Hi ha molts de casos en què una persona ha anat a denunciar i ha acabat deportada perquè s'ha utilitzat l'estat de la seva documentació.

- Creus que s'hi haguessis quedat aquí t'haurien acabat portant davant dels tribunals?

- I tant. Veient casos com el dels 11 del Raval o el de l'activista pels drets humans Helena Maleno, a qui demanaven 12 anys de presó acusant-la de tràfic de persones, com no havia de tenir motius? Potser no m'haurien arribat a denunciar per terrorisme, però segur que la campanya de criminalització s'hauria fet i hauria acabat als tribunals. A Espanya hi ha prou antecedents com per considerar-ho seriosament. El cas dels Jordis n'és un altre exemple.

Detall d'una de les obres fetes per Ortiz i exposades a La Virreina Foto: Cedida

- Les declaracions que vas fer sobre l'estàtua de Colom no és res que no hagi dit abans. Tot el teu treball artístic conté un discurs antiracista i anticolonial molt fort. Què hi ha hagut de diferent en aquest cas perquè s'hagi arribat a aquest grau de violència?

- Han passat dues coses; per una banda hi ha el context polític i global de l'aixecament antiracista dels Estats Units i per l'altra, el rol que juguem les persones racialitzades als mitjans. Quan jo faig aquestes declaracions s'estan enderrocant de forma massiva monuments colonials arreu del món. Es veu que existeix una col·lectivitat antiracista organitzada i els defensors de la supremacia blanca a Espanya ho perceben. En conseqüència, això fa que davant les meves declaracions encara se sentin més amenaçats. Si ho hagués dit en un moment en què no hi hagués hagut res d'això no hauria molestat tant. Per altra banda, cal afegir-hi el fet que la població racialitzada i migrant gairebé no tenim accés als mitjans de comunicació. Quan ho fem, la majoria de vegades que hi apareixem, se'ns retrata de manera estereotipada i paternalista. Per tant, quan una persona com jo o altres companyes apareixem a la televisió criticant tot el racisme estructural, xoca.

- Llavors què molesta més, la crítica o el subjecte que la fa?

- El subjecte, però no a títol personal, sinó perquè sóc dona racialitzada. Segons quin cos digui què, hi ha una permissibilitat o una altra. Si la crítica l'hagués fet una persona blanca, el meu discurs no hauria generat tanta violència. Jo no tinc la llicència que tindria un blanc europeu, però sí que tinc més llicència que la que tindrien companys d'origen africà. I això és pel relat que s'ha construït des d'Europa entorn de les persones migrants.

"Amb més de 50.000 morts i desapareguts, no es pot dir que Europa acull. Europa deporta i persegueix"

- El relat?

- Les paraules que s'utilitzen des de les institucions i els mitjans, com refugiat o acollir, han servit per crear l'imaginari que nosaltres hem d'estar agraïts pel que ens donen. En un context on hi ha més de 50.000 morts i desapareguts, amb tot un sistema de persecució i expulsions, aquest discurs és una aberració: Europa no acull ningú. Europa deporta i persegueix. Molta gent no sap que s'utilitzen sedants en els processos de deportació o bé que els fills de persones migrants nascuts aquí no reben la nacionalitat espanyola. Llavors quan nosaltres sortim a criticar tot aquest sistema la reacció és que som uns desagraïts, que ens queixem sense causa.

- A les xarxes també se t'ha criticat dient que vens d'una família benestant i que no ets qui per fer les denúncies que fas...

- S'estan dient moltes coses sobre mi i el meu pare; què si és milionari, advocat... El meu pare ha treballat quasi tota la vida com a guia turístic, i sí que és cert que pel context del Perú, on hi ha molta pobresa, la meva família més o menys està bé. Però més enllà d'això, si jo també fos blanca i europea seguiria defensant el que defens. Aquesta lògica identitària de pensar que només has de defensar allò que et beneficia a títol personal és molt perillosa. Però el pitjor de tota aquesta campanya és que els cercles de l'extrema dreta i la dreta han aconseguit treure el focus del debat, que és el sistema de control migratori i el colonialisme.

"El què critiquem des de la lluita antiracista és que des de determinats sectors de l'esquerra només es posi el focus en el racisme social, invisibilitzant que es tracta de tot un sistema"

-Des de sectors de l'esquerra també se t'ha criticat amb l'argument de classe...

- Ja fa vuit anys que milito a la lluita antiracista i d'esquerres i no és fins ara, quan l'extrema dreta ha tret això, que es fixen en qui sóc jo? El sector que em critica amb això és el mateix que no està d'acord amb què es tombin els monuments colonials i que no considera la llei d'estrangeria com un factor determinant en la construcció de la classe dins de la població migrant. Si tu no tens papers, no tens un treball, i si no tens treball, no accedeixes a una economia i per tant acabes pertanyent a una classe social encara més baixa que la treballadora.

- Cal fer autocrítica llavors?

- Cal revisar el discurs de l'esquerra blanca, i en especial l'institucional. Des de les classes mitjanes i altes instal·lades en el funcionariat i també des dels partits polítics - tant de dretes com d'esquerres - s'ha construït la idea que el racisme és un problema d'ignorància ubicat en les classes baixes. Però qui té la capacitat per exercir la violència a través de les institucions no és la classe treballadora, sinó aquestes classes altes i mitjanes. Potser una persona treballadora et

farà un comentari racista, però no té influència institucional directa.

Detall d'una pintura feta per Daniela Ortiz Foto: Cedida

- Vendria a ser un problema de perspectives?

- El què critiquem des de la lluita antiracista és que des de determinats sectors de l'esquerra només es posi el focus en el racisme social, invisibilitzant que es tracta de tot un sistema. Dit això, no té sentit que s'ataqui la lluita antiracista amb l'argument de classe quan nosaltres som els primers que anem en contra del funcionariat i les classes altes.

- En el context d'auge de l'extrema dreta, mantenir aquesta postura no pot acabar jugant en contra de la mateixa esquerra?

- Jo crec que sí, i amb això no vull sonar alarmista, però a Espanya l'extrema dreta està agafant forces. I de fet, això també va ser un dels motius pels quals vaig acabar marxant. Em feia por quedar atrapada a l'estat espanyol veient aquest context. Si aquesta gent aconsegueix arribar al govern, estarem en perill tant les persones racialitzades com les d'esquerres. Jo no sóc la primera persona que ha de marxar del país per defensar unes idees. És per això que apel·lem a l'esquerra a què es repensi el discurs amb relació a les persones migrants; cal fer una aliança contra el veritable enemic.